

პრისილა მეიერი

დოსტოევისკის ახალი სახარება: „დანაშაული და სასჯელი“ და იოანეს სახარება¹

ინგლისურიდან თარგმნა ლუკა ბარამიძემ*

ჯოზეფ ფრანკი აღნიშნავს, რომ ბევრ კომენტატორს „არ მოსწონს“ „დანაშაულისა და სასჯელის“ ეპილოგი². ზოგი ფიქრობს, იგი ხელოვნური დამატებაა, რომელიც არ არის მოტივირებული რომანის დანარჩენი ნაწილებით³. თვითონ ფრანკს კი მიაჩნია, რომ რასკოლნიკოვის „მოქცევა“ მეტისმეტად სწრაფად და ზედაპირულად ხდება საიმისოდ, რომ ჭეშმარიტად დამაჯერებელი იყოს და სრულიად სამართლიანად უტოვებს მკითხველს დაუკმაყოფილებლობის გრძნობას⁴. თუმცა ბოლო დროს გამოჩნდნენ კომენტატორები, რომლებიც ხედავენ ერთგვარ უწყვეტობას ეპილოგსა და რომანის ძირითად სტრუქტურას შორის⁵.

¹ ეს სტატია მოიცავს იმ იდეებს, რომლებიც პირველად რალფ სავარესმა წარმოადგინა თავისი ლექციის დროს: იოანეს სახარება „დანაშაულსა და სასჯელში“. ნაშრომი თარგმნილია შემდეგი გამოცემიდან: Priscilla Meyer. «Dostoevsky's Modern Gospel: Crime and Punishment and the Gospel of John» *Dostoevsky Studies* II.1 (1998): 69-79.

* გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის დოქტორანტი, luka.baramidze16@gruni.edu.ge <https://orcid.org/0000-0002-7779-2195>

² Joseph Frank, *Dostoevsky: the Miraculous Years, 1865-1871* (Princeton: Princeton University Press, 1995), p. 143.

³ Frequently cited are Ernest Simmons, *Dostoevsky, the Making of a Novelist* (London: John Lehman, 1950), pp. 152-5 and Konstantin Mochulsky, *Dostoevsky: his Life and Work*, trans. Michael A. Minihan (Princeton: Princeton University Press, 1967), p. 312. For a list of other Western critics who reject the Epilogue, see Gary Rosenshield, *Crime and Punishment: the Techniques of the Omniscient Narrator* (Lisse: the Peter de Ridder Press, 1976), p. 112, n. 5.

⁴ Frank, pp. 146-7. როგორც რალფ სავარესი გულისხმობს (პირადი მიმონერა), საბოლოო ჯამში, ეს უკმაყოფილება შეიძლება დამოკიდებული იყოს იმაზე, რომ მკითხველს სწამს ღმერთი და გამოსყიდვა, ხსნის შესაძლებლობა ან ნდობით ეკიდება ლიტერატურას და სჯერა სულის აღდგენის მისეული პოტენციალისა.

⁵ Rosenshield, op. cit., chapters 9-10; David Matual, “In Defense of the Epilog of Crime and Punishment,” *Studies in the Novel*, Spring 1992, v. 24, n. 1, pp. 26-34. როგორც რალფ სავარესი აღნიშნავს, მხატვრული ერთიანობა თავისთავად არ გამორიცხავს იმას, რომ ეპილოგი არის ხელოვნური ან ნაკლებად სარწმუნო, ვიდრე დანარჩენი რომანი (პირადი მიმონერა).

რობერტ ბელკაპი მიიჩნევს, რომ „კეთილი ტყუილი“, რომლის შესახებ მოჩალსკი საუბრობდა, მნიშვნელოვანი რელიგიური გრძნობაა⁶.

რომანის ნარატიული სტრუქტურის მისეულ ანალიზში გარი როზენშილდი აღნიშნავს, რომ „სასწაულებრივი მოქცევის“ გადმოცემა ძნელად თუ შეედრება მკვლელობისთვის რასკოლნიკოვის მზადების აღწერას⁷. ის საუბრობს ეპილოგის ბოლო ორ გვერდზე (შეუფერებლად არადიალოგური კულმინაცია), რითაც სრულდება ის სცენა, სადაც სონია რასკოლნიკოვს უკითხავს ლაზარეს აღდგინების ამბავს, რომელსაც როზენშილდი უწოდებს „აღსრულებულ წინასწარმეტყველებას“. რომანის ბოლოს „ლაზარეს აღდგინება არსებით რეალობად იქცა არა მარტო მე-19 საუკუნის, არამედ ყველა დროის რუსეთისთვის“⁸.

ამგვარად, დოსტოევსკის მთელი რომანი შეიძლება წაკითხულ იქნეს როგორც თანამედროვე სახარება; – სახელდობრ, იოანეს სახარება, რომელსაც გასაოცრად დიდხანს უკითხავს სონია რასკოლნიკოვს⁹. დოსტოევსკი იოანეს სახარებას ახალ სამოსელში ხვევს, რათა სიტყვამ თუ ხორცი არა, სულ ცოტა, ახალი ძალა მაინც შეიმოსოს. რომანის პირველი ექვსი თავი აჩვენებს რასკოლნიკოვის სასწაულებრივ ტრანსფორმაციას, რომელზეც ხელი ნებისმიერ მკითხველს მიუწვდება. როგორც აღმოჩნდება, ეპილოგის ტონალობისა და ფოკუსის ვითომდა მყისიერი ცვლილება იოანეს სახარების დასკვნით ნაწილს ეფუძნება¹⁰.

⁶ Robert K. Belknap, “The Plot of Crime and Punishment,” *Literature, Culture and Society in the Modern Age*, ed. Edward J. Brown, Lazar Fleishman, Gregory Freidin, Richard D. Schupbach, *Stanford Slavic Studies*, v. 4, Parts 1-2, Stanford, 1991, Part 1, p. 285.

⁷ Rosenshield, pp. 112.

⁸ *Ibid.*, p. 116. As will be clear, I agree with Rosenshield’s rejection of Bakhtin’s view of the dialogicity of Crime and Punishment (p. 127).

⁹ სონიას წაკითხული ზოგიერთი პასაჟი რომანში შევიდა კომპოზიციის ბოლო ეტაპზე ცენზურის შემცველი მასალის ჩასანაცვლებლად (see *Pol. sob. soch.*, VII, 326), რაც ამტკიცებს იოანეს სახარების მნიშვნელობას რომანისთვის.

¹⁰ სხვა მკვლევრებმა მიუთითეს დოსტოევსკის მიერ თავის შემოქმედებაში სახარებების გამოყენებაზე: რობერტ ლუი ჯექსონი მიუთითებს მარმელადოვის „ძღვევამოსილი პროზაული პოემის“ ლუკას სახარებიდან წარმოშობაზე, 7: 36-50 (*The Art of Dostoevsky: Deliriums and Nocturnes*, Princeton: Princeton University Press, 1981, p. 191); სერგეი ჰაკელი მიუთითებს ალიოშას ინტერპოლაციაზე მათეს სახარების მიხედვით, 22: 1-10 into Chapter XIV “Cana of Galilee” (taken from John 2:1-11) in *The Brothers Karamazov* (“The Religious Dimension: Vision or Evasion? Zosima’s Discourse in The Brothers Karamazov,” *New Essays on Dostoevsky*, ed. Malcolm V. Jones and Garth M. Terry, Cambridge: Cambridge University Press, 1983, p. 159); ნადინ ნატოვმა სახარების წყაროების კვალი აღმოაჩინა რომანში – „ძმები კარამაზოვები“ (“The Ethical and Structural Significance of the Three Temptations in The Brothers Karamazov,” *Dostoevsky Studies*, n. 8, pp. 3-44, 1987).

როგორც უნდა ყოფილიყო დოსტოევსკის პირადი ბრძოლა რწმენისთვის, მწერლის დღიურში (1876 წლის ივნისი, თავი 2, ნაწილი 4) მან წამოაყენა რელიგიური იდეები, რომლებიც შთააგონებდა მის ახალ სახარებას. ის წერს – „ქრისტეს ჭეშმარიტ ამაღლებასა და მართლმადიდებლობის უზენაეს სიტყვაზე, რომლის სათავეშიც დიდი ხანია რუსეთი დგას... კაცმა შეიძლება მტკიცედ ირწმუნოს ადამიანებს შორის ძმობა, ერთა საყოველთაო შერიგება, კაცობრიობის საყოველთაო მსახურება და ხალხების ხელახლა შობა იმ ერთობაში, რომელიც ქრისტეს ჭეშმარიტ მცნებებს დაეფუძნება“. დოსტოევსკი ამას უწოდებს „ახალ სიტყვას“, რომელსაც ერთიანი მართლმადიდებლობის სათავეში მოქცეული რუსეთი ეტყვის მსოფლიოს...“¹¹.

ქრისტე არის განხორციელებული სიტყვა, რომელსაც ახალი აღთქმის „ახალი სიტყვა“, ქრისტიანული სიყვარულისა და მიტევების იდეა მოაქვს. რასკოლნიკოვი ამ იდეალის პაროდიას განასახიერებს: მას სურს ეს „ახალი სიტყვა“ მკვლელობის საშუალებით გამოთქვას – და როგორც მას სონია ეუბნება – მიისაკუთროს სიცოცხლესა და სიკვდილზე ის ძალაუფლება, რომელიც მხოლოდ ღმერთს ეკუთვნის¹². დოსტოევსკი რასკოლნიკოვს გაატარებს ქრისტეს ცხოვრების პაროდიალ ეპიზოდებში, რომლებიც გადმოცემულია იოანეს სახარებაში. მაიკლ ჰოლკვისტი ამტკიცებს, რომ რასკოლნიკოვის თხრობა ნარაციის ორი ერთმანეთისგან განსხვავებული ტიპისგან შედგება: დეტექტიური ამბავი ისტორიულ დროში და „ბრძნული თხრობა“ – მარადიულ დროში, რომელმაც უნდა შეეკრას და განასრულოს რასკოლნიკოვის ამბავი¹³. ამ დონეების დანახვა შესაძლებელია ტინიანოვის ორიგინალურ ტექსტსა და მის პაროდიაში¹⁴, რომელშიც იოანეს სახარება არის ძირეული „ბრძნული თხრობა“; რასკოლნიკოვის

¹¹ F. M. Dostoevsky, *A Writer's Diary*, trans. Kenneth Lanz (Evanston: Northwestern University Press, 1993), pp. 525-531, p. 530.

¹² ჰარიეტ მურავმა მიუთითა კავშირზე ბიბლიური ახალი სიტყვის პაროდიასა რომანში – „დანაშაული და სასჯელი“ და „წმინდა სისულელეს“ შორის. (Stanford: Stanford University Press, 1992), p. 67.

¹³ Michael Holquist, *Dostoevsky and the Novel* (Princeton: Princeton University Press, 1977), pp. 75-103. See also Steven Cassedy («The Formal Problem of the Epilogue in Crime and Punishment: The Logic of Tragic and Christian Structures,» *Dostoevsky Studies*, vol. 3, 1982, pp.171-190), who sees the body of the novel as a Greek tragedy and the epilogue as a Christian resurrection tale.

¹⁴ Yury Tynyanov, "Dostoevsky i Gogol' (K teorii parodii)" (Petrograd, 1921), Part I. Translated in *Dostoevsky and Gogol: Texts and Criticism*, ed. Priscilla Meyer and Stephen Rudy (Ann Arbor: Ardis, 1979), pp.101-117.

ოდისეა გროტესკია, რომელიც დასცინის იმ იდეალურ ბილიკს, „ქრისტეს ძირეულმა სახემ“ ჩვენში რომ აღმოაჩინა¹⁵.

და მხოლოდ მაშინ, როცა ეპილოგში ორი თხრობა ერთმანეთს შეერწყება და „ნანარმოების ზედაპირირული შრის საშუალებით ხილული ხდება მეორე დონე¹⁶, მკითხველი პაროდის მიღმა მის უმაღლეს მიზანს ხედავს¹⁷.

რუსული მართლმადიდებლობა იოანეს სახარებას განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებს, დანარჩენ სამ სახარებასთან შედარებით. მისთვის დამახასიათებელია ქრისტეს ადამიანური ასპექტის აღწერა, „ის, თუ როგორ შემოდის ხსნის იდეა მიწიერ ყოველდღიურობაში“¹⁸. იოანეს სახარება აჩვენებს ღმერთსა და ადამიანს შორის კავშირს და გამოხატავს რწმენის გზას ადამიანის ცხოვრების ეტაპების მიხედვით. რადგანაც იესოში სიტყვამ ხორცი შეისხა, მასში სიკვდილი შევიდა. რწმენის მოსაპოვებლად აუცილებელია სიკვდილის უდრტვინველად მიღება. ღვთის სიტყვა გულის შიდა სივრცეში მოქმედებს და იმ საქმეებში მუდგანდება, რომლებიც ადამიანებს ერთობისკენ მიუძღვიან. სახარების მეორე ნაწილში, მიუხედავად ლალატის და ძალადობისა, რომლებიც თან ახლდა იესოს ვნებას, მაინც სიყვარული და სიცოცხლის ძალა იმარჯვებს.

ამგვარად, გასაგებია, თუ რატომ იყენებს დოსტოევსკი იონეს სახარების ტექსტს „დანაშაულისა და სასჯელისთვის“. ეს აშკარაა მე-4 ნაწილში, მაგრამ მე-4 თავში მალავს მის მნიშვნელობას, როცა რასკოლნიკოვი სონიას ეკითხება: „სად არის ლაზარეს ამბავი?“, სონია კი პასუხობს – „მეოთხე სახარებაში“¹⁹. ლაზარეს აღდგინების ამბავი აშკარად რასკოლნიკოვის გამოხსნის პარალელია: ქრისტემ ლაზარე საფლავში მისი დებიდან ოთხ დღეში აღადგინა²⁰. სონია ამ ამბავს რასკოლნიკოვს უკითხავს მის მიერ მკვლელობის ჩადენიდან ოთხი დღის შემდეგ²¹ (პარალელი უფრო აშკარა გახდება, თუ გათვალისწინებული იქნება რასკოლნი-

¹⁵ A Writer's Diary, p. 525.

¹⁶ Tynyanov (English translation), p. 117.

¹⁷ სუზან ფუსომ ამ ტიპის პაროდისა უწოდა „აღდგენითი პაროდია“ (“Maidens in Childbirth: the Sistine Madonna in Dostoevskii's Devils,” *Slavic Review*, Summer 1995, v. 54, n. 2, pp. 261-275).

¹⁸ Thomas L. Brodie, *The Gospel According to John: A Literary and Theological Commentary* (New York: Oxford University Press, 1993), p. 32.

¹⁹ Fyodor Dostoevsky, *Crime and Punishment*, trans. Sidney Monas (New York: Signet, 1968), p.318. ყველა გვერდი მითითებულია ინგლისური თარგმანის ტექსტის მიხედვით: Fyodor Dostoevsky, *Crime and Punishment*, trans. Sidney Monas (New York: Signet, 1968), p.318. All page references to the English text will be to this translation.

²⁰ Dostoevsky, *Pol. sob. soch.*, VII, 386.

²¹ David Matual points this out, *op. cit.*, p. 32.

კოვის განმარტება – „თავი მოვკალი“). აქ სონია იესო ქრისტეს როლს თამაშობს რასკოლნიკოვთან, როგორც ლაზარესთან, მიმართებით. სონიას საშუალებით რასკოლნიკოვი ყოველდღიურ ცხოვრებაში იწყებს რწმენისა და მრევლისკენ მოგზაურობას. მისი როლი რასკოლნიკოვის როლის ანტიპოდა, სადაც განასახიერებს მონაზონი-ქრისტეს როლს, რომელიც არის განკაცებული ღმერთი, რაც მას ადამიან-ღმერთად გახდომას შთააგონებს.

I. პარალელები იესოსა და რასკოლნიკოვის ცხოვრებას შორის

იოანე გადმოსცემს იესოს ცხოვრების მთავარ მომენტებს – პასექის დღესასწაულს, იესოს აღდგომას, პილატეს მიერ იესოს დაკითხვას და იესოს მესამე მოცხადებას მონაფეების წინაშე – რომლებსაც ეფუძნება „დანაშაულისა და სასჯელის“ სცენები.

მარმელადოვის ქელები პაროდიაა პასექისა, რომელსაც იესო ესწრება. განსხვავებით სინოპტიკური სახარებებისგან, რომლებიც იესოს ცხოვრების თითო წელს მოიცავენ, იოანეს სახარება მისი ცხოვრების სამ წელს აღწერს და სამ პასექს მონიშნავს. „დანაშაულსა და სასჯელში“ მარმელადოვის ქელები ყველა იმ ზემის – მათ შორის, სამი პასექის – ნიშნებს ატარებს, რომლებიც აღწერილია იოანეს სახარებაში.

პირველ პასექზე იესო ტაძრიდან გარეკავს ვაჭრებს და ამბობს, რომ სამ დღეში აღადგენს ტაძარს. ის საუბრობს მისი სხეულის ტაძარზე, რომელიც სამ დღეში აღდგება. დოსტოევსკი ქმნის ხორცის მეტაფორას სონიაში, რომლის მიწიერი სხეული შებლაღულია, მაგრამ რომლის სულს ცოდვა არ შეხებია. ერთი მხრივ, ამით ის ჰგავს მარიამ მაგდალინელს, მეორე მხრივ კი, პარალელი ჩნდება იესოსთან, რომლის სხეული ჯვარს აცვეს, მაგრამ მისი სული მარადიულია. თავისი მამის ქელებზე ლუჟინმა ეს გაყოფა იმისთვის გამოიყენა, რომ სონიას ბრალი დასდო ქურდობაში. მისი, როგორც მეძავის, მდგომარეობა განაპირობებს იმას, რომ ამ ცილისწამებით სონია დაუცველია შემოკრებილი ბრბოს წინაშე. ლუჟინი თამაშობს იუდას როლს, რომელმაც სონიას ჯიბეში ქურდულად ჩაუდო ასი მანეთი, ნაცვლად იმისა, რომ კაიაფასგან მიეღო 30 ვერცხლი; ასე რომ, სონია განსაცდელში ჩავარდა.

ეს ნადიმი არის სონიას „საიდუმლო სერობა“, რის შემდეგაც ის გადაეცემა ხელისუფლებას. მაშინ, როცა სონია იესოს განასახიერებს, რასკოლნიკოვს ცრუ

ქრისტეს როლი ხვდა წილად. იმ დროს, როცა სონია წარდგა სასამართლოს წინაშე, როცა მას დაუდგა „განკითხვის დღე“, რასკოლნიკოვი დგას მკერდზე ხელეზგადაჯვარედინებული, ცეცხლოვანი მზერით შეჰყურებს სონიას. „ოჰ, ღმერთო!“, აღმოხდა სონიას²².

რასკოლნიკოვი, გარდა მარმელადოვის ქელებისა, მიმსგავსებულია იესოსთან კიდევ ორჯერ, იმ ასპექტში, რა როლსაც იესო ასრულებს ორ სხვა დღესასწაულზე. პირველი არის ქორწილი გალილეის კანაში, სადაც იესომ წყალი ღვინოდ გადააქცია. დოსტოევსკი ასე აღწერს ქელების პროცესს: „ღვინოები მრავლად და სხვადასხვა ღირსებისა, აგრეთვე მადერა, მაგრამ ყველაფერი დაბალი ხარისხისა, თუმცა საკმარისად კი. საჭმელებიდან კოლიოს გარდა, სამი-ოთხი თავი კიდევ სხვა იყო“. ეს ეხმიანება იესოს სიტყვებს იოანეს სახარებიდან: „მიიღეთ ხორცი ჩემი და შესვით სისხლი ჩემი, ჩემს მოსახსენებლად“ (6:56). იოანეს სახარებაში, სიტყვა „შეჭამეთ“ სამზე მეტჯერ არის ნახსენები (6:50,51,54). მისი დაკავშირება ზიარების უმნიშვნელოვანეს დოქტრინასთან და ტრანსუბსტანციასთან, რაც ნიშნავს, რომ პური და ღვინო არის ქრისტეს სისხლი და ხორცი, მიანიშნებს რასკოლნიკოვის პოტენციალისკენ, რომ მას შეუძლია აღდგომა, იმ ქრისტიანული თანაგრძნობისა და შემწყნარებლობის საშუალებით, რაც მან გამოავლინა მაშინ, როცა შესწირა თანხა ქელების სუფრისთვის.

რასკოლნიკოვის ეს გაუცნობიერებელი შესანიერი მარმელადოვის უკანასკნელი რიტუალისთვის გამოხატავს ორ სასწაულს: წყლის ღვინოდ გადაქცევისა და ასევე პასექის მეორე დღესასწაულის ეპიზოდს იოანეს სახარებიდან, სადაც იესომ 5 პურით და 2 თევზით 5000 ადამიანი დააპურა. იესოს მოწაფე ანდრია ეუბნება მას: „აქ არის ერთი პატარა ბიჭი, რომელსაც აქვს 5 ქერის პური და 2 თევზი“ (6:10). ეს ხუთი პური და ორი თევზი იესომ სასწაულებრივად გაამრავლა და დააპურა 5000 ადამიანი.

ეს ასპექტი არის რასკოლნიკოვის იდენტიფიცირება იმ პატარა ბიჭთან, პატარა რასკოლნიკოვთან, რომელმაც დაინახა, თუ როგორ უმოწყალოდ სცემდა პატრონი მარხილის ცხენს. ამ საზარელი სცენის ხილვამ მასში გააჩინა თანაგრძნობის განცდა და რწმენა. სწორედ ამ განცდებმა და გრძნობებმა იჩინეს თავი რასკოლნიკოვში მაშინ, როცა მან გადაწყვიტა აუცილებელი საჭიროებებით უზრუნველყო მარმელადოვის ქელების სუფრა და რომელი გრძნობებიც შეეჭვებლად მიიყვანს მას საკუთარ ფერისცვალებამდე.

²² Fyodor Dostoevsky, *Polnoe sobranie sochinenii*, 30 vols., Akademiya nauk, Leningrad 1972-1990, vol. 6, p. 303. Citations from the Russian or my translations from it will be indicated in the text by volume and page.

გასვენების სცენას საფუძვლად უდევს კონტრასტი, განსხვავება ხორციელსა და სულიერ საკვებს შორის, ეს არის პურისა და ღვინის საკრალური მეტაფორა; მისი გროტესკულობა გამოიხატება ბიბლიური ტექსტისთვის ზედმეტად ამქვეყნიური, მინიერი მნიშვნელობის მინიჭებაში. სონიას ფიქტიური სასამართლო გამოხატულებაა რასკოლნიკოვის რეალური სასამართლოსი, რომელიც იმედის წყაროა. ეს კულმინაციას აღწევს მაშინ, როცა სონია გამართლდება და ლუჩინს წაეყენება ბრალი მერყევი ბრბოს წინაშე. ეს არის გამოხატულება იოანეს სახარების კულმინაციისა, პასექის მესამე დღესასწაულზე, როცა იუდა გადასცემს იესოს ხელისუფლებას, ხოლო ბრბო ბარაბას ნაცვლად იესოს სიკვდილით დასჯას მოითხოვს.

II. პერსონაჟები

დანაშაული და სასჯელი შექმნილია იოანეს სახარების სულისკვეთებით. პარალელები სახარების ტექსტსა და ნაწარმოებს შორის ყოველთვის არ არის გამოკვეთილად ცხადი და ხშირად ფარავს კიდეც ერთმანეთს. იოანეს სახარების პარალელი ნაწარმოებთან კიდეც ერთი ასპექტით გამოიყენება, დოსტოევსკი სახელ „იოანეს“ იყენებს პატრონიმურად 6 პერსონაჟთან მიმართებით: ალიონა და ლიზავეტა, კატერინა, სვიდრიგაილოვი და ორი გერმანელი ქალბატონი, ლუიზა პოლიციის განყოფილებიდან და მარმელადოვის დიასახლისი ამალია. დოსტოევსკი ორჯერ ამახვილებს ყურადღებას პატრონიმზე, ორივეჯერ მარმელადოვის გასვენების სცენაში. პირველად, როცა კატერინა ივანოვნა უკრძალავს ამალიას, საკუთარ თავს უწოდოს „ივანოვნა“, მეორედ კი მაშინ, როცა ლუჩინი მიიჩნევს, რომ სონია არა სემიონოვნა, არამედ ივანოვნაა. ასევე ბიბლიური პერსონაჟები და სცენები იესოს ცხოვრებიდან, არ არის პირდაპირი იდენტიფიკაცია ნაწარმოების შინაარსთან, თუმცა პარალელების გავლება სავსებით შესაძლებელია.

იოანეს სახარებაში იუდა გარკვეულწილად ორეულია სიმონ-პეტრესი, რომელმაც იესო სამგზის უარყო მამლის ყვილამდე²³. პიოტრ პეტროვიჩ ლუჩინი კი სწორედ მოლაღატე პეტრეს როლშია წარმოდგენილი იმ სცენაში, რომელშიც ის ცილს სწამებს სონიას. მის მოსალოდნელ ღალატზე ირიბად მიუთითებს კატერინა ივანოვნას ერთ-ერთი ნაკლებად მნიშვნელოვანი სტუმარი: კატერინა ივანოვნა ჰყვება, თუ როგორ უპოვა მომაკვდავ მარმელადოვს ჯიბეში ბავშვებისთვის გადანახული მამლის ფორმის თაფლაკვერი. ამ დროს კი სტუმარმა ნამოიძახა:

²³ See Brodie, pp. 445, 453, 527.

„მამალი? თქვენ თქვით მამალიო?“. მარმელადოვი, რომელსაც მთვრალი სტუმრები, მათ შორის, პიოტრი (პიტერი) და ანდრეი (ანდრია), ლალატობენ იმ გაგებით, რომ მათ ის არ უყვართ, გარკვეულწილად განასახიერებს წამებულ იესოს, რომელსაც, სახარების მიხედვით, უარყოფენ მამლის მეორედ ყვივლამდე. ეს ამკარად შემთხვევითი სკანდალური სცენები შექმნილია ბიბლიური ელფერის შენარჩუნების მიზნით, რომ ჩვენი ქვეცნობიერი მისწვდეს თანაგრძნობის იდეის არსს, რომელსაც დოსტოევსკის ეს პერსონაჟები ეწინააღმდეგებიან.

იოანეს სახარებაში, განსხვავებით დანარჩენი სამი სინოპტიკური სახარებისგან, პეტრე თავის ცოდვას, ლალატის დანაშულს, გამოისყიდის, სახარების ბოლო თავში, როცა იესო მას სამჯერ ეკითხება, უყვარს თუ არა პეტრეს იგი, ხოლო პეტრე სამჯერვე უდასტურებს, რომ, რა თქმა უნდა, უყვარს, ამით მან გამოასწორა თავისი ადრინდელი უარყოფა. რომანში პეტრეს, როგორც მოსიყვარულე მონაფის, როლს, თამაშობს პორფირი პეტროვიჩი. პეტრე ნიშნავს კლდეს, პორფირი კი დაახლოებით იმავეს, რადაც მენამული გრანიტის მსგავსს. ორივეს, ლუჟინს და პორფირის, აქვთ პატრონიმი „პეტროვიჩი“. პორფირი, როგორც პეტრე, ავსებს ლუჟინის როლს, როგორც იუდა. პორფირის შეეძლო რასკოლნიკოვი გადაეცა იმ ხელისუფლებისთვის, რომელსაც თავად წარმოადგენდა, როგორც ეს მოსალოდნელი იყო მისი სახელის – „ძონეული“ – მნიშვნელობის მიხედვით, თუმცა მან, ამ მოლოდინის საპირისპიროდ, სამჯერ თქვა უარი რასკოლნიკოვის ჩაბარებაზე.

როგორც უმაღლესი სამოქალაქო ხელისუფალი, პორფირი ასევე თამაშობს პილატეს როლს. რასკოლნიკოვის უკანასკნელი, მოულოდნელი, შეხვედრა, სანამ დანებდებოდა, ხდება სწორედ პორფირისთან. ეს არის მისი მესამე მტანჯველი საუბარი მასთან. იოანეს სახარებაში პილატემ სამჯერ დაკითხა იესო და სამივეჯერ მხოლოდ მის უდანაშაულობაში დარწმუნდა²⁴. პორფირის აქვს კანონის შემწყნარებლური ხედვა და მიუხედავად იმისა, რომ იცის, რასკოლნიკოვი დამნაშავეა და ის ამ დანაშაულისთვის უნდა გასამართლდეს, მას ათავისუფლებს, რადგან მისი უმნიშვნლო ბუნებისა სჯერა. და კვლავაც, დოსტოევსკი ცდილობს მეორე მხრიდან გადმოსცეს იესოს ისტორიის ეს სასტიკი მხარე და ხაზს უსვამს ადამიანის სულის აღდგენისა და გადარჩენის შესაძლებლობის იმედს.

²⁴ მაშინ პილატემ წაიყვანა იესო და გააშოლტვინა. ხოლო ჯარისკაცებმა ეკლის გვირგვინი დაწესეს, თავზე დაადგეს და ძონეულით შემოსეს იგი. მიდიოდნენ და ეუბნებოდნენ: გიხაროდეს, იუდეველთა მეფეო: და სახეში ურტყამდნენ მას. დოსტოევსკი ხაზს უსვამს ამქვეყნიური, მინიერი სასამართლო ძალაუფლების ბუნდოვანებას, ანიჭებს რა პოლიციის ინსპექტორის სახელს „მენამულის“ მნიშვნელობას, რაც მიუთითებს წინააღმდეგობაზე მინიერ და სულიერ ძალაუფლებას შორის.

იოანემ სახარება დაწერა იმის დასამონმებლად, რომ იესო არის ქრისტე, რომლის სულიერ ძალას ის უპირისპირებს მინიერ, ამქვეყნიურ ძალაუფლებას. პილატეს კითხვების პასუხად იესო ისევ და ისევ განასხვავებს ღვთაებრივ და ამქვეყნიურ ხელმწიფებას („ჩემი მეუფება არ არის ამქვეყნიური“, 18:36). დოსტოევსკი იოანეს სახარებას იყენებს იმავე განსხვავების საჩვენებლად. პორფირის მიერ რასკოლნიკოვის დაკითხვა განასახიერებს პილატეს მიერ იესოს დაკითხვას. პორფირი არის ის, ვინც უბიძგებს სულის გადარჩენისკენ მის ურწმუნო პატიმარს. პორფირი ეკითხება რასკოლნიკოვს – „ვინა ხართ, რომ ასე წინასწარმეტყველებთ?“ და ისევ და ისევ იმეორებს – „არ გჯერათ?“, რადგან მის საუბარში აშკარად იგრძნობოდა რწმენის არქონა, მისი სხვა სიტყვების კონტექსტიდან გამომდინარე, ირკვევა, რომ „დაჯერებაც“ გულისხმობს რწმენის პრობლემას. ის ეუბნება რასკოლნიკოვს, რომ ღმერთი „იქნება, სხვა რამისთვისაც გფარვიდეთ“. პორფირი ამბობს, რომ შეიძლება მისი სიტყვები დაზეპირებულ დარიგებას ჰგავდეს და ეუბნება რასკოლნიკოვს, რომ მას რწმენა სჭირდება. ის მოუწოდებს რასკოლნიკოვს, იტვირთოს მისი ჯვარი და მომავლის ირწმუნოს²⁵.

განსხვავებით პილატესგან, რომელმაც იესოში დანაშაული ვერ იპოვა, პორფირიმ იცის, რომ რასკოლნიკოვი დამნაშავეა, და მაშინ, როცა, მიუხედავად მისი უდანაშაულობისა, პილატე ჯვარცმას მიუსჯის იესოს, დოსტოევსკის ვერსიაში, მსაჯულს დამნაშავეს რწმენა აქვს და გულმონყალებს ათავისუფლებს მას. დოსტოევსკი ერთმანეთს უპირისპირებს რასკოლნიკოვის სასამართლოსა და განაჩენის სამართლებრივ ასპექტებს ღვთაებრივ სამართალსა და შემწყნარებლობას, როგორც რომანის ფილოსოფიური ნაწილის შეპირისპირება 1860 წლის სამართლებრივ რეფორმასა და სოციალისტურ რადიკალიზმთან. და ისევ, დოსტოევსკისთან მის თანამედროვე სახარებას ბედნიერი დასასრული აქვს: თუ იესოს გამოუტანეს სასიკვდილო განაჩენი, რაც აუცილებელი წინაპირობაა მისი შემოდგომი აღდგომისთვის, პორფირის აქვს შესაძლებლობა, დაარწმუნოს რასკოლნიკოვი სიცოცხლეშივე გადადგას ნაბიჯები სულიერი განახლებისაკენ.

III. რასკოლნიკოვის გზა რწმენისაკენ

რასკოლნიკოვის ცხოვრების გზის დეტალები მიაწვდიან იესოს ცხოვრებასთან პარალელზე, როგორც აღწერილია იოანეს სახარებაში, მაგრამ ხშირ შემ-

²⁵ ამიტომ, გასაკვირია, რატომ უწოდებს ბოის გიბსონი (*The Religion of Dostoevsky, Philadelphia: Westminster Press, 1973, p. 91*) პორფირის პოზიციას „სუფთა ანალიტიკურ ფსიქოლოგიას, რომელიც არ არის დამოკიდებული რელიგიურ ვარაუდებზე“.

თხვევაში შებრუნებული სახით. რასკოლნიკოვი ფაქტობრივად სჩადის იმ ცოდვას, რაშიც ებრაელები სდებდნენ ბრალს იესოს, როცა მას ეუბნებოდნენ – „კაცი ხარ და ღმერთად კი მოგაქვს თავი“. რასკოლნიკოვი მიიჩნევს, რომ ის ღმერთია, როცა მას სასიკვდილო განაჩენი გამოაქვს ალიონა ივანოვნასთვის. ის ფიქრობს, თუ მევახშეს მოკლავს, ამით კაცობრიობისთვის სასიკეთო საქმეს გააკეთებს. იესო კი ამის საპირისპიროს ამბობს – „ქვეყნის განსასჯელად კი არ მოვსულვარ, არამედ ქვეყნის სახსნელად“. „დანაშაულისგან შოლტი და გამორეკა ტაძრიდან ყველა, აგრეთვე ხარები და ცხვრები; მიმოფანტა მეკერმეთა ფული და ააყირავა მათი დახლები“. რასკოლნიკოვმა პალტოს ქვეშ გამოკერა ცულის ჩასადები, აილო დიდი ხნის წინ გადანახული და მომზადებული ყალბი გირაო და მოემზადა მევახშესთან წასასვლელად, რათა მოეკლა იგი. რასკოლნიკოვის „გამარჯვება მთელ ამ ჭიანჭველებივით მოფუთფუთე ხალხზე“, არის ამპარტავნული მიბაძვა იესოსი, როცა ის ამბობს – „მე ვძლიე ქვეყანას“. დოსტოევისკიმ რასკოლნიკოვის ამქვეყნიური, მიწიერი ძალა (ფიზიკური ძალა, ეკონომიკური ძალა, ინტელექტი) შეაზავა მორალურ და სულიერ ძალასთან, ეს ხაზგასმულია იმ სცენაში, როცა იგი თავმდაბლობას ავლენს უმწეო სონიას წინაშე.

ტაძრის განმენდა ხდება კაპერნაუმში, გალილეის ადმინისტრაციულ ცენტრში. სვიდრიგაილოვი პეტერბურგს უწოდებს ადმინისტრაციულ ცენტრს. პეტერბურგში სვიდრიგაილოვი არის სონიას კარის მეზობელი, რომელიც ოთახს ქირაობს კაპერნაუმისგან. იოანეს სახარებაში კაპერნაუმი ხუთჯერ არის ნახსენები (დანარჩენი სამი სინოპტიკური სახარებისგან განსხვავებით, სადაც მთლიანობაში შვიდჯერ არის ნახსენები). კაპერნაუმი ნიშნავს „ნუგუმის სოფელს“. აქ იესომ ორი სასწაული მოახდინა: მან, მხოლოდ სიტყვით, ისე, რომ არც უნახავს, განკურნა ერთი მთავრის შვილი, რომელიც კვდებოდა და ასევე გალილეის ზღვაში წყალზე ფეხით გაიარა, როცა ნავით კაპერნაუმისკენ მიემართებოდნენ. სწორედ კაპერნაუმის სინაგოგაში ქადაგების დროს წარმოთქვა იესომ სიტყვები, რომ ის იყო სიცოცხლის პური. იესო ამბობს: „ვინც არ დაიბადება წყლისა და სულისაგან, ვერ შევა ღმრთის სასუფეველში“. ეს ტექსტი არის დადებითი განზომილება რომანში – „დანაშაული და სასჯელი“ – წყლის მოტივისა. მისი შემავსებელი არის ნევას ჭუჭყიანი წყალი, რომელშიც თავის დახრჩობას გეგმავენ სვიდრიგაილოვი და რასკოლნიკოვი. ბიბლიის წიგნებში ყველაზე მეტჯერ იოანეს სახარებაშია ნახსენები წყალი, – თერთმეტჯერ. ორით მეტჯერ, ვიდრე დაბადებაში. რომანში სვიდრიგაილოვი ირჩევს თვითმკვლელობას და თავს იკლავს წვიმაში, ხოლო რასკოლნიკოვი ირჩევს სიცოცხლეს და აგრძელებს ცხოვრებას ირტიშის სანაპიროზე.

კაპერნაუმი არის სონიას სრულიად შესაბამისი ასოციაცია. ის რასკოლნიკოს ანუგეგმებს და სასწაულის იმედს უნერგავს, უკითხავს რა იოანეს სახარებას კაპერნაუმოვას ოთახში. ეს არის გამოხატულება იმ მოძრაობისა, რითაც რასკოლნიკოვი მზადაა უარყოს საკუთარი სიამაყე სონიას რწმენის სასარგებლოდ. როცა იესო ლაზარეს დას, მართას შეხვდა, მართამ მას უთხრა – „აქ რომ ყოფილიყავი, ჩემი ძმა არ მოკვდებოდა“. „დანაშაულსა და სასჯელში“ მარფა პეტროვნას შეეძლო მისი ქმრის შესახებ ეთქვა, – იესოს რწმენა რომ ჰქონოდა, თავს არ მოიკლავდაო. მან ვერ შეძლო გამომსყიდველი ეპოვნა დუნიაში, განსხვავებით რასკოლნიკოვისაგან, რომელმაც სონიაში იპოვა ხსნა. ეს პარალელი ერთმანეთს უპირისპირებს ფიზიკურსა და სულიერ სიკვდილს, როგორც იესო ეუბნება ნიკოდიმოსს, – „ვისაც სწამს იგი, არ განისჯება, ხოლო ურწმუნო ახლავ განსჯილია“.

რომანს დაძაბულობა თან სდევს რასკოლნიკოვის მიერ ალიონა ივანოვნას მკვლევლობიდან მის აღიარებამდე. აღიარებს? დააპატიმრებენ? მსგავსი დაძაბულობა სუფევს იოანეს სახარებაშიც, რომელიც გამომდინარეობს იესოს დაპატიმრების მოლოდინისგან: „და ვერავინ შეიპყრო იგი, ვინაიდან ჯერ კიდევ არ მოსულიყო მისი ჟამი“. ეს კიდევ ოთხჯერ მეორდება, იქამდე, ვიდრე იესომ თქვა: „მამაო, მოვიდა ჟამი“. როცა რასკოლნიკოვი უკანასკნელად სტუმრობს დედას, როცა ამზადებს თავს, რომ ჩაბარდეს, დედამ კი მას უთხრა – „როგორც კი შემოგხედე, გავიფიქრე მაშინვე, ეგ არის უთუოდ დამდგარა-მეთქი ბედითი წამი.“

იოანეს სახარებაში იესომ დასაწყისიდანვე იცის, რომ მან უნდა „შესვას სასმისი, რომელიც მამამ მისცა“. ერთ მომენტში, პოლიციის განყოფილებაში, გონსმოსულმა რასკოლნიკოვმა დაინახა, რომ გვერდზე ნიკოდიმ ფომიჩი ედგა და სთავაზობდა წყლით სავსე რაღაც ყვითელი ჭიქით დაეღია წყალი და ასევე პორფირი ორჯერ ცდილობს დააღვინოს მას წყალი, იყენებს რა სიტყვა „ИСПИТЬ“-ის ბიბლიურ ფორმას, შემდეგ კი ორჯერ იყენებს უფრო შესაფირს ფორმას – „ВЫПИТЬ“. ორივე შემთხვევაში რასკოლნიკოვი უარს ამბობს წყლის დაღვებაზე. მას შემდეგაც კი, რაც მან საბოლოოდ აიღო სონიას მიერ შეთავაზებული ჯვარი და ავიდა პოლიციის განყოფილების კიბეებზე, უკანასკნელად ის კვლავ უარს ამბობდა შეთავაზებულ წყალზე. ეს იმაზე მეტყველებს, რომ მისი აღიარება არ ნიშნავდა, რომ ის უნდა ვნებულიყო, ჯერ კიდევ არ დამდგარიყო ჟამი „სასმისის შესმისა“.

რასკოლნიკოვის არგუმენტი მის სასამართლოზე წარმოჩენილია როგორც იესოს ცხოვრების პაროდული ინვერსია. მესამე დღეს, როცა მისი საფლავიდან ლოდი გადააგორეს, რაც კი ამქვეყნად იესოს ფიზიკური, მინიერი არსებობიდან დარჩა, იყო ტილოები და სუდარა, რომელიც მას ჰქონდა შემოხვეული, ეს იყო

ნიშანი მისი აღდგომისა. როდესაც რასკოლნიკოვის საქმის მტკიცებულებებს იკვლევდნენ, ვოზნესენსკის პროსპექტის ეზოში, მის მიერ ქვის ქვეშ დამალული ნადავლი, მათ შორის, უკიდურესად დაზიანებული ბანკნოტები იპოვეს. რომანში ფული ამქვეყნიური ძალაუფლებისა და სიბრალულის სიმბოლოა. დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ნადავლი ღპება ქვის ქვეშ, ისე, როგორც ღპება სხეული, რომელსაც არ შეუძლია აღდგომა, მაშინ, როცა თანაგრძნობის მეშვეობით შეიძლება სულის გადარჩენის პოტენციალის წინასწარმეტყველება. რასკოლნიკოვის გოლგოთა იწყება მაშინ, როცა ის დანაშაულს აღიარებს ნიკოდემ ფომიჩთან, მაგრამ აღდგომამდე ჯერ კიდევ შორია. ანალოგიურად, იოანეს სახარებაში ეს ჯერ კიდევ არ არის იესოს ამბის კულმინაცია, როდესაც ნიკოდეიმოსის დახმარებით იესოს იუდეველთა წესისამებრ ასაფლავებენ, იოანეს სახარების მეცხრამეტე თავის ბოლოს. სასწაული სრულყოფილ სახეს იღებს ოცდამეერთე თავში, როდესაც იესო მკვდრეთით აღდგება.

IV. იოანეს სახარებისა და „დანაშაული და სასჯელის“ შესავალი

ბიბლიის შემსწავლელ მეცნიერთა მიერ იოანეს სახარების 21-ე თავი პირობითად ეპილოგადაა მიჩნეული. ამ თავში აღწერილია იესოს მოღვაწეობა აღდგომის შემდეგ და ეს ერთადერთი თავია ოთხივე სახარებაში, ამიტომ არის უნიკალურიც. მონაფეები, სიმონ-პეტრე, თომა, ნათანაელი და კიდევ ორი სხვა, ტიბერიის ზღვაზე თევზაობენ: „ხოლო როცა ინათა, ნაპირზე იდგა იესო; მონაფეები კი ვერ მიხვდნენ, რომ იესო იყო. უთხრა მათ იესომ: შეილებო, რამე საქმელი თუ გაქვთ? მიუგეს: არა. და უთხრა მათ: ნავის მარჯვენა კიდიდან ისროლეთ ბადე და იშოვით. ისროლეს და ველარ ამოზიდეს თევზის სიმრავლის გამო. ხოლო მონაფემ, რომელიც უყვარდა იესოს, პეტრეს უთხრა: ეს უფალია! სიმონ-პეტრემ კი, როცა გაიგონა, უფალიაო, მოსასხამი შემოიხვია, რადგანაც შიშველი იყო, და ზღვაში გადახტა.“

იესომ მოუშადა მათ საქმელი, ნაკვერჩხალზე შემწვარი თევზი და პური: „უთხრა მათ იესომ: მოდით, ისაუზმეთ. ხოლო მონაფეთაგან ვერავინ გაბედა ეკითხა მისთვის, ვინ ხარო, რადგან იცოდნენ, რომ უფალი იყო“.

დოსტოევისკი ამ სასწაულის მარტივ გამოხატულებას გვაჩვენებს რომანის კულმინაციურ სცენაში, რასკოლნიკოვის ეპიფანიის სცენაში: „თბილი, მონმენდილი დღე იდგა. დილაადრიან, ექვს საათზე, რასკოლნიკოვმა სამუშაოზე

გასწია მდინარის პირას ქურახანაში, სადაც ალებასტრსა სწავდნენ და ფქვაფდნენ. სულ სამი მუშა წავიდა იქით. ერთმა იმათგანმა მცველი გაიყოლა და ციხეში დაბრუნდა, რომ რაღაც სამუშაო იარაღი წამოეღო; მეორემ შეშას დაუწყო დაპობა და ქურაში შეყარა. რასკოლნიკოვი კი გამოვიდა ფარდულიდან, დაჯდა წყლის პირად დალაგებულ მორებზე და დაუწყო განიერსა და უდაბურ მდინარეს ყურება. [...] უცბად რასკოლნიკოვის გვერდით სონია გაჩნდა საიდანაც. მივიდა ჩუმად და გვერდით მიუჯდა. ჯერ ისევ ადრე იყო [...] სახეზე ავადმყოფობა ეტყობოდა ისევ [...] ალერსით და მხიარულად გაუღიმა სონიამ რასკოლნიკოს [...] თვითონაც არ იცოდა, როგორ მოხდა, მაგრამ თითქოს რაღაცამ აიტაცაო, წამოხტა რასკოლნიკოვი და სონიას ჩაუვარდა ფეხებში. ტიროდა და ეხვეოდა მუხლებზე [...] მიხვდა, რომ რასკოლნიკოს უსაზღვროდ უყვარდა, რომ ბოლოს ძლივს ეღიროს ამ ბედნიერ წამს“.

დოსტოვესკის ეს სცენა, ჩუმი, უსიტყვო გაგებისა, გამთენიისას ნაპირთან, შთაგონებულია იოანეს სახარების სწორედ 21-ე თავით:²⁶ რასკოლნიკოვმა სონიას მეშვეობით გაიგო იესოს გზავნილის ჭეშმარიტება, „ღვთაებრივი სიბრძნე“, ზუსტად ისე, როგორც მონაფეები, მათი ყოველდღიური სამუშაოს შესრულების დროს, მათი მკვდრეთით აღმდგარი მოძღვრის, იესოს, სასწაულებრივი გამოცხადების ჭეშმარიტებას ჩანვდნენ. იოანეს სახარების 21-ე თავი და დოსტოვესკის ეს სცენა არის „განთიადი განახლებული ცხოვრებისა, სრული აღდგენისა“. ორივე ეპილოგის მიზანი მათი გმირების სრულყოფაა, რათა დასრულდეს მათი ტანჯვა²⁷.

იოანე მახარებლის მიზანი არის იესოს სწავლების ჭეშმარიტებისა და უტყუარობის დამონშება. ის ამტკიცებს, რომ ამბები იესოს ცხოვრებიდან წამდვილია: „და ვიცით, რომ მისი მოწმობა ჭეშმარიტია“, „ესენი კი დაინერა, რათა ირწმუნოთ, რომ იესო არის ქრისტე“.

სონია ასრულებს იოანე მახარებლის როლს დოსტოვესკის რომანში, როგორც აღმწერი, რომელიც წერს წერილებს რასკოლნიკოვის ცხოვრების შესახებ

²⁶ კიდევ ერთი რელიგიური მწერალი ამთავრებს რომანს იოანეს სახარების ეპილოგის გამოყენებით. See C. S. Lewis, *The Voyage of the “Dawn Treader,” Chronicles of Narnia, Book 3* (New York: Collier, 1970), pp. 214-216. I am grateful to Rachel Trousdale for pointing this out.

²⁷ „ძმები კარამაზოვების“ ეპილოგი ასევე ეხმიანება იოანეს სახარების 21-ე თავს: მას შემდეგ, რაც ალიოშას თორმეტმა ბიჭმა ქვეები დაუშინეს, საპასუხოდ ის ამ ბიჭებს მარადიულ სიცოცხლეზე ესაუბრება და ბლინების საჭმელად ეპატიჟება. ილიუშას ნასროლი ქვა კი იქნება სიკეთის, დიდსულოვნების რწმენის გარანტორი/სანინდარი, რაც ბიჭებმა ილიუშას გარდაცვალების გაკვეთილით ისწავლეს. ილიუშას ქვა სიკეთის რწმენის სასინჯი ქვაა; – სიკეთისა, რომელიც ბიჭებს ილიუშეჩკას სიკვდილმა ასწავლა. „თორმეტიოდე“ ბიჭის წინაშე ქვასთან წარმოთქმული სიტყვის შემდეგ ალიოშა ადასტურებს მარადიული ცხოვრების არსებობას და ბიჭებს ბლინების საჭმელად ეპატიჟება.

ეპილოგში. მისი წერილები „დაფუძნებულია უტყუარ ფაქტებზე“. ის უანგაროდ, თანმიმდევრულად აღწერს ციმბირში რასკოლნიკოვის აღორძინების, განახლების შესახებ (ქალაქში, რომელიც რუსეთის ერთ-ერთი ადმინისტრაციული ცენტრია, მსგავსად პეტერბურგისა, რომელიც, თავის მხრივ, კაპერნაუმს გამოხატავს).

იოანე თავისი სახარების ბოლო მუხლში ამბობს, რომ რაც მან დაწერა იესოს ცხოვრების შესახებ, არ არის სრულყოფილი: „ბევრი სხვა რამეც მოიმოქმედა იესომ, მაგრამ ყველაფერი სათითაოდ რომ დაწერილიყო, ვგონებ, ქვეყანაც ვერ დაიტევდა დაწერილ წიგნებს“.

„დანაშაულისა და სასჯელის“ ბოლო წინადადება სწორედ ამ იდეის გამოძახილია: „მაგრამ აქ უკვე ახალი ამბავი იწყება, ამბავი ადამიანის თანდათანობით აღდგენისა, თანდათანობით გარდაქმნისა და ერთი სამყაროდან მეორეში გადასვლისა, სრულიად ახალი და უცნობი ნამდვილი ცხოვრების გაცნობისა. ეს შეადგენს საგანს ახალი მოთხრობისას, – ამ მოთხრობას კი ამით ვამთავრებთ“.

ამ დასკვნის დროის შკალის გაფართოებას პრეცედენტი დაეძებნება „მემუარების პასაჟებში“, როგორც გარი როზენშილდი უწოდებს მათ, ეს ჩანს რომანის პირველ ექვს ნაწილში²⁸. მოთხრობელი გვიყვება ოც სხვადასხვა შემთხვევაზე, რასაც „შემდეგ“, „მოგვიანებით“ რასკოლნიკოვი იხსენებს²⁹. ეს გამოძახილია იესოს მიერ ნათქვამი სიტყვისა „после“/„ამის შემდეგ“ იოანეს სახარებაში: „რასაც ვაკეთებ, ჯერ არ იცი, მხოლოდ ამის შემდეგ გაიგებ“. მას შემდეგ, რაც რასკოლნიკოვმა რწმენა შეიძინა, ის წარსულში მომხდარ ამბებს ახალი გაგებით აღიქვამს.

იოანეს სახარება, როგორც ყველაზე მისტიკური სახარება, მიუხედავად იმისა, რომ ის წარმოაჩენს იესოს ადამიანური ცხოვრების მოვლენებს, აძლიერებს დოსტოევის ამ დეტექტიურ თრილერს, რაც რომანს სახარების გარეშე არ ექნებოდა, მიუხედავად იმისა, რომ „დანაშაული და სასჯელი“ შეიცავს მრავალ, ლიტერატურულ, ფილოსოფიურ და პუბლიცისტურ მასალას. იოანეს სახარების ყოვლისმომცველი ინტონაციები ინარჩუნებს ღვთაებრივი პოტენციალის ატმოსფეროს რომანის ინტენსიური ნატურალიზმის განმავლობაში. მას შემდეგ, რაც მკითხველი ამოიცნობს იოანეს სახარებას რომანის პირველ ექვს თავში, გაიზარებს ეპილოგის მნიშვნელობას ნაწარმოების სრულყოფილებისთვის.³⁰

²⁸ Rosenshield, op. cit., pp. 105-111.

²⁹ Rosenshield, op. cit., p. 106.

³⁰ ეს უფრო მეტს ნიშნავს, ვიდრე „დანაშაული და სასჯელი“ ადამიანის ქრისტიანული გაგების ის ირიბი ინტერპრეტაცია, რომელსაც მკითხველს ბოი გიბსონი სთავაზობს. (op. cit., p. 102).

მეორე მხრივ, „შეიძლება ითქვას, რომ ეპილოგი არაბუნებრივია სწორედ იოანეს სახარებისადმი მტკიცე ერთგულების გამო. შეიძლება ისიც ითქვას, რომ ეპილოგში მკითხვე-

დოსტოევსკის მიერ მოთხრობილი მკვლევლობის ეს ამბავი, არის მისი ეპოქის პარაბოლა, რომელიც მან შექმნა, რათა მის თანამედროვეებს უარი ეთქვათ ადამიანის ბუნების შესახებ მცდარ შეხედულებაზე. რადგან გრძნობდა, რომ ადამიანში ინტელექტი ვითარდებოდა სულიერების მოკლების ხარჯზე³¹. ის ცდილობს მკითხველი აიძულოს, მათაც განიცადონ ის მონამეობრივი გზა, რომელსაც რასკოლნიკოვი გადის, ამით ის მკითხველს ამზადებს იმისთვის, რომ გაითავისოს იოანეს სახარება და იმ გამოცდილებით, რასაც ამ ნაწარმოების წაკითხვით შეიძენს უფრო ფართოდ, ახალ თვალსაწიერში დაინახოს სანქტ-პეტერბურგის სამყაროს რეალური ყოველდღიურობა.

ლმა შესაძლოა გამოსყიდვისკენ დოსტოევსკის პირადი მისწრაფებაც კი დაინახოს... ეპილოგი მიგვითითებს გამოსავალზე გამოუვალი მდგომარეობიდან (რალფ სავარესი, პირადი მიმოწერა). წინამდებარე ნაშრომი ცხადყოფს ამ მსჯელობას, დოსტოევსკის ამკარა თუ ფარული ზრახვების ამოკითხვით.

³¹ ეს გაგება უპირისპირდება იმას, რასაც რობერტ ბელკნაპი ამბობს ,*op. cit.*, p. 286, რომლის მიხედვით, დოსტოევსკი ეპილოგის არადიალოგური დასკვნის შერბილებას ცდილობდა, როცა რომანს იმ ნარატივით იწყებდა, რაც წინ უსწრებდა რასკოლნიკოვის აღდგომის ამბავს.

Priscilla Meyer

DOSTOEVSKY'S MODERN GOSPEL: CRIME AND PUNISHMENT AND THE GOSPEL OF JOHN

Translated from English by Luka Baramidze*

Abstract

This article is a translation of Priscilla Meyer's article «Dostoevsky's Modern Gospel: Crime and Punishment and the Gospel of John.» The paper examines the theological dimension of the literary work as it establishes legal responsibility and the legal subject. She argues that Christ, as the incarnated Word, brings the «new word» of the New Testament – the doctrine of Christian love and forgiveness. Raskolnikov serves as a tragic parody of this divine ideal: his attempt to speak a «new word» through murder represents, as Sonya points out, a transgressive attempt to usurp God's exclusive authority over life and death.

Keywords: Dostoevsky, Crime, Punishment, Gospel, Forgiveness, Legal Subject.

---

* PhD Candidate at Grigol Robakidze University, luka.baramidze16@gruni.edu.ge
<https://orcid.org/0000-0002-7779-2195>